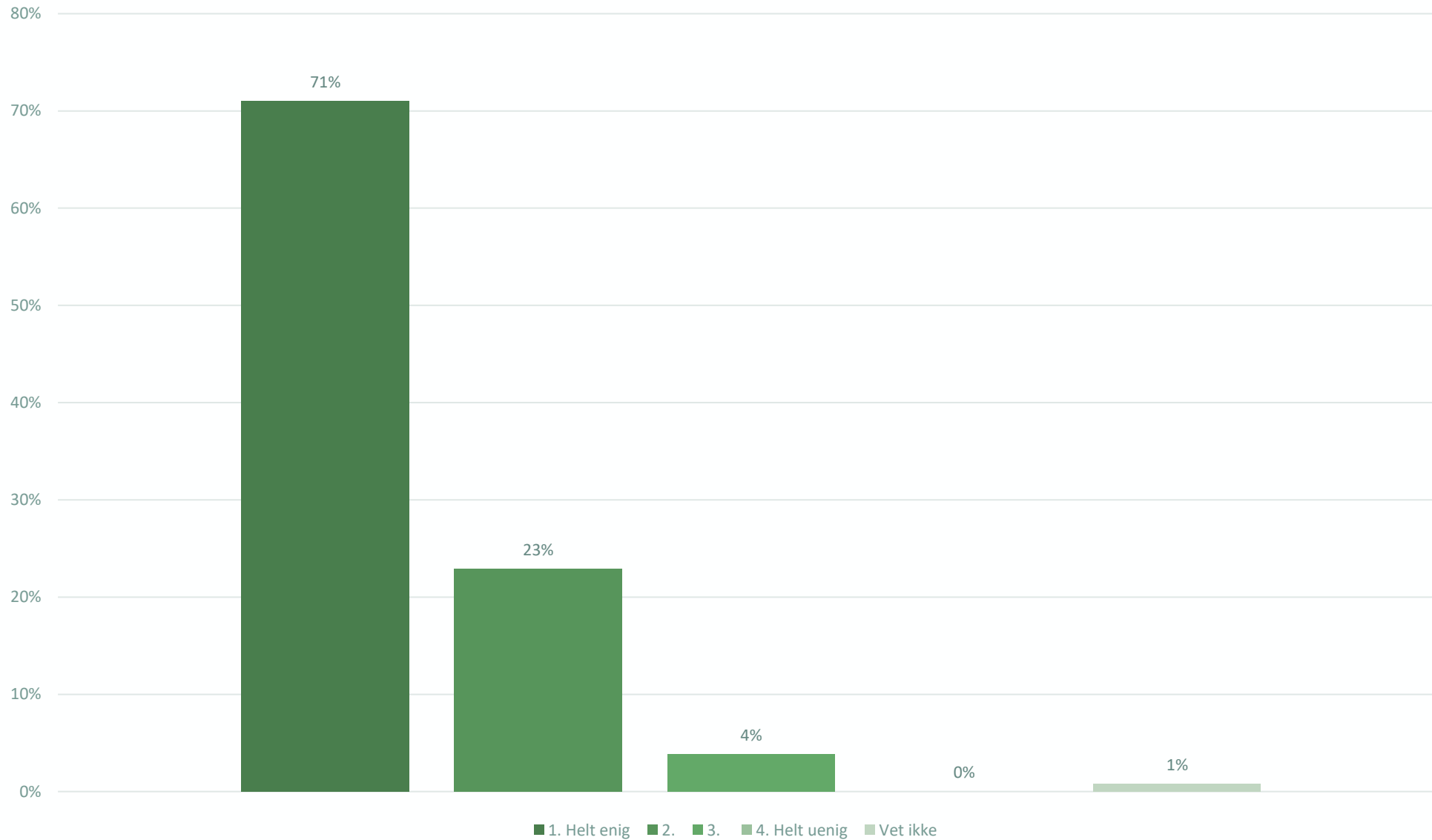

Den pedagogiske paradoksaleffekten

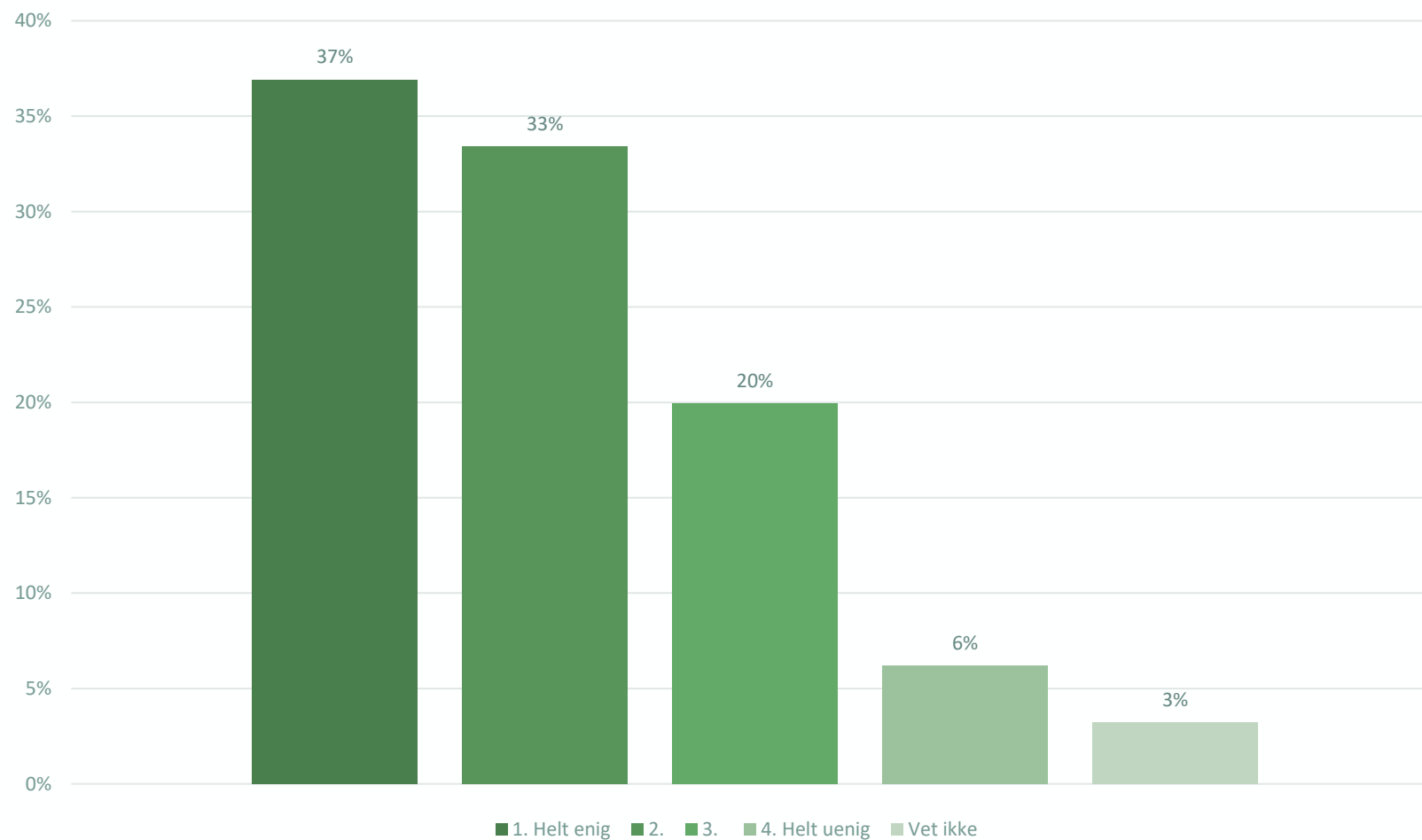
PALS konferansen 2025
18.09.2025

Kristian Øen
kristian.oen@nla.no

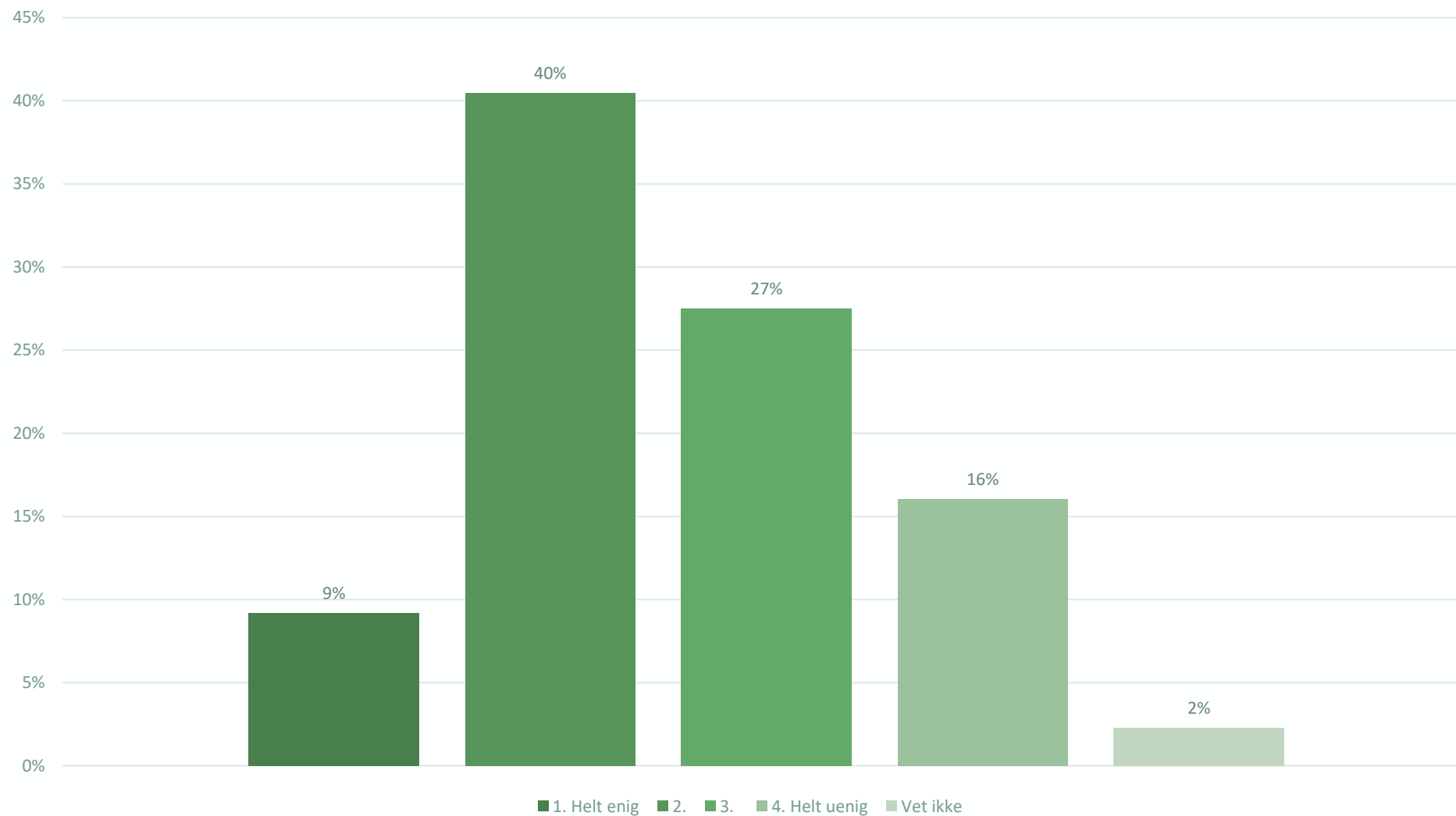
1. Ein inkluderande skule er positivt for alle elevar

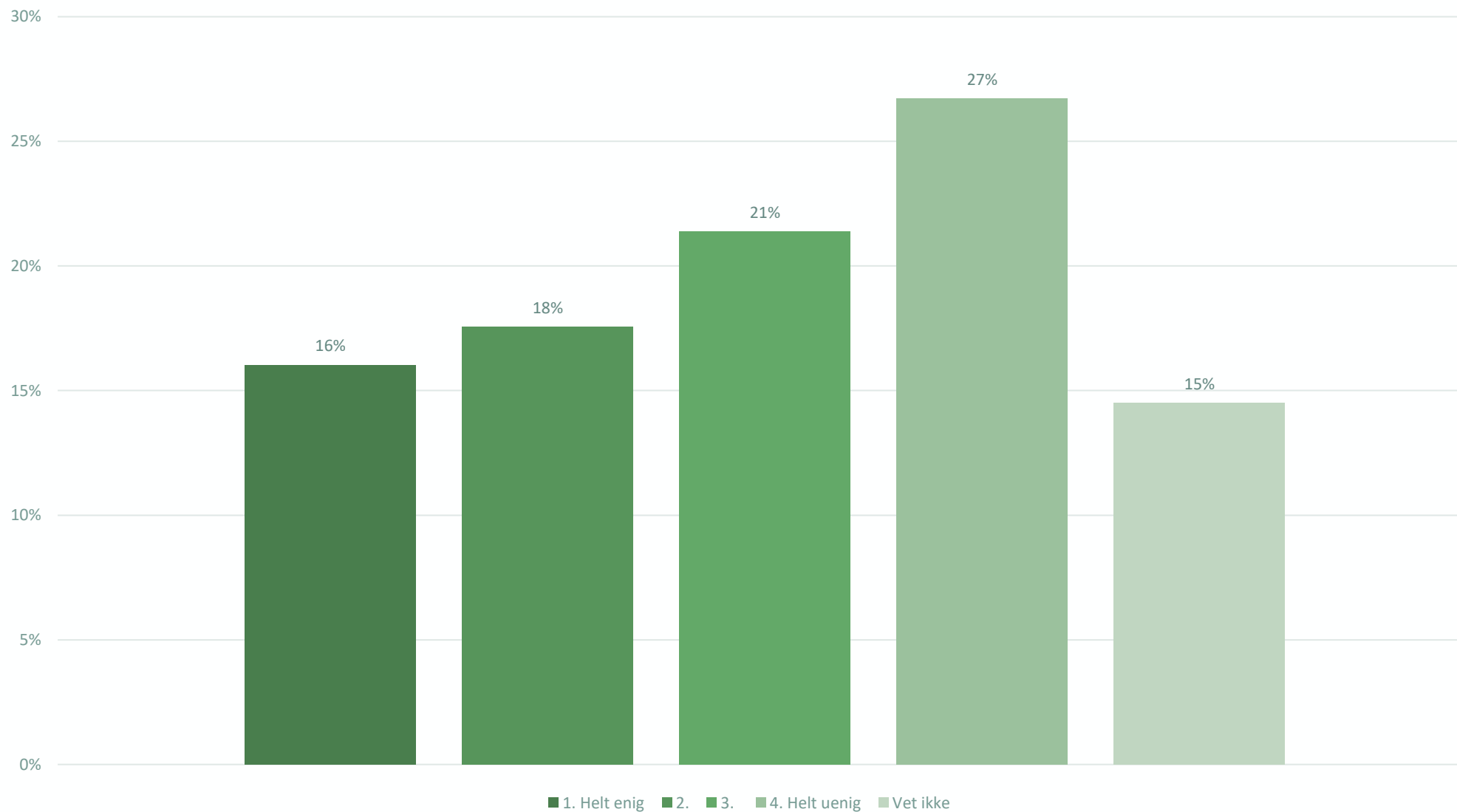
18. Elevar med utfordrande åtferd bør kunne takast ut av klassefellesskapet for å få
betre tilrettelagt opplæring

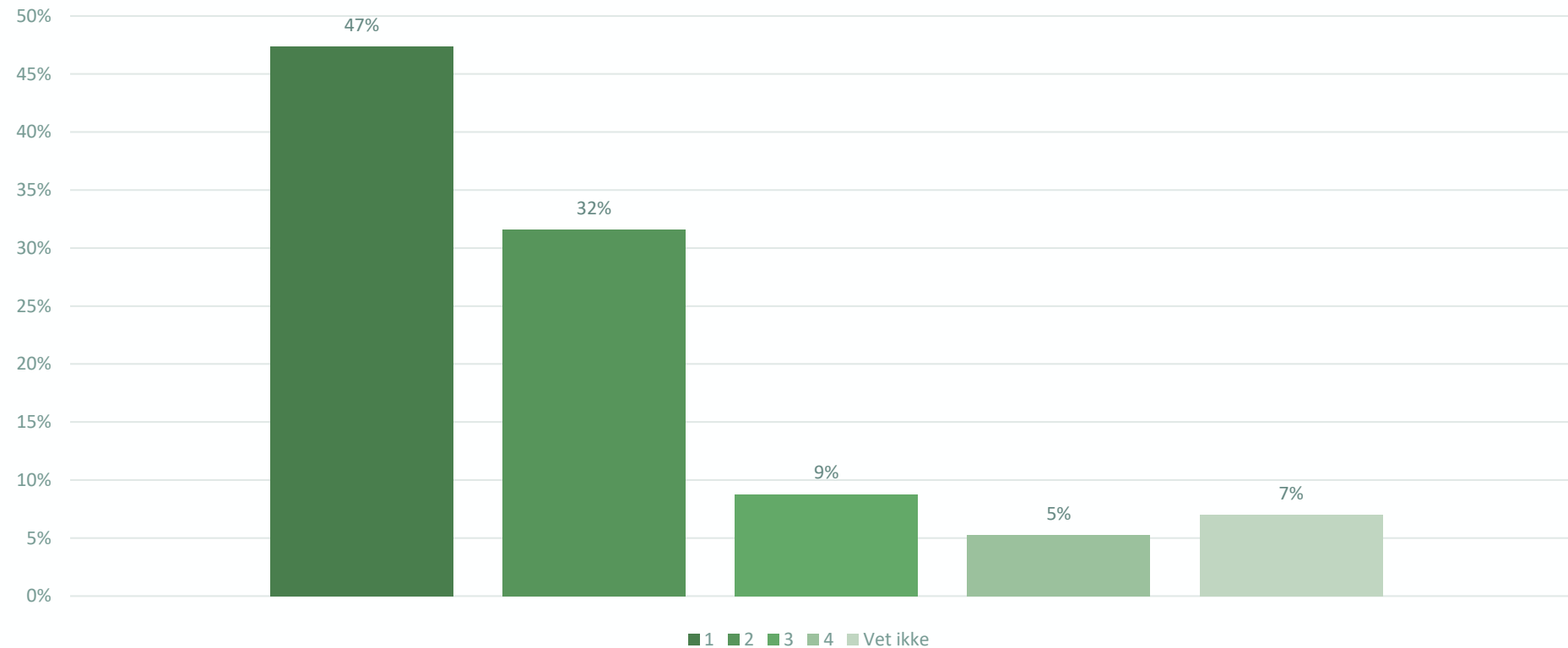
25. Av omsyn til andre elevar bør nokre barn som strevar sosialt takast ut av klassen

41. Fleire elevar burde gått i forsterka avdelingar eller på alternativ skule/spesials skule

45. Dagens krav til inkluderende praksis setter urimelige krav til den enkelte lærer

Snitt: 1, 70

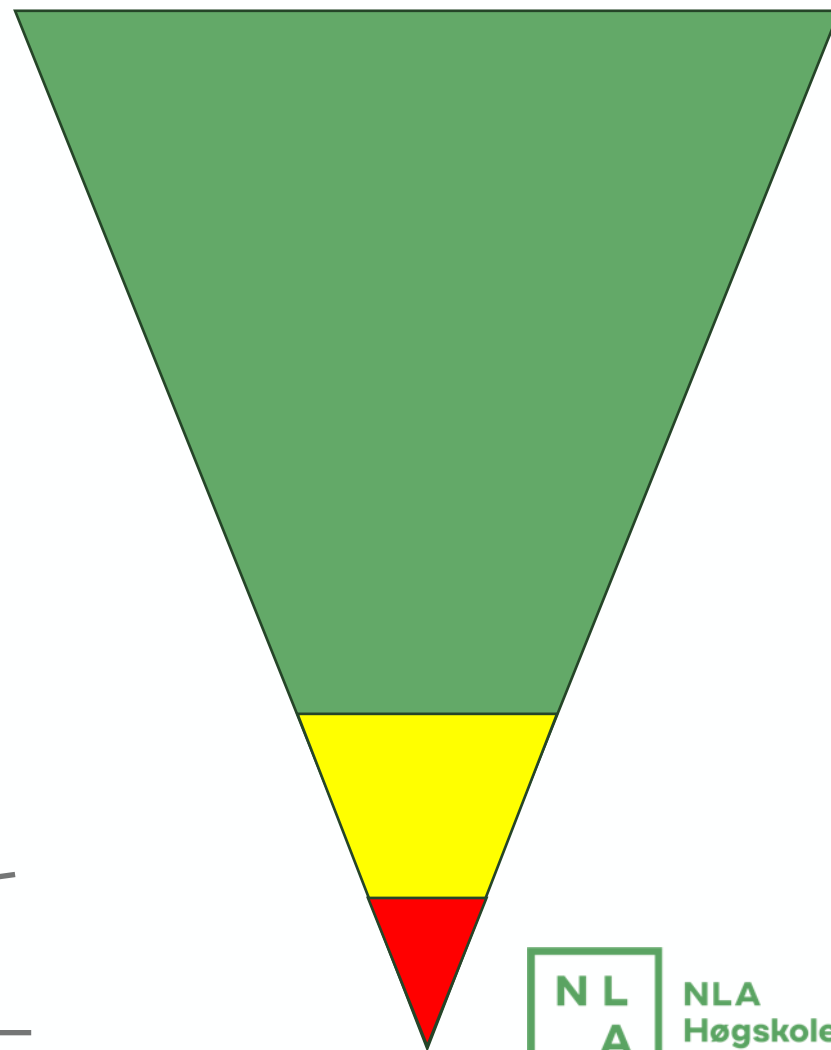
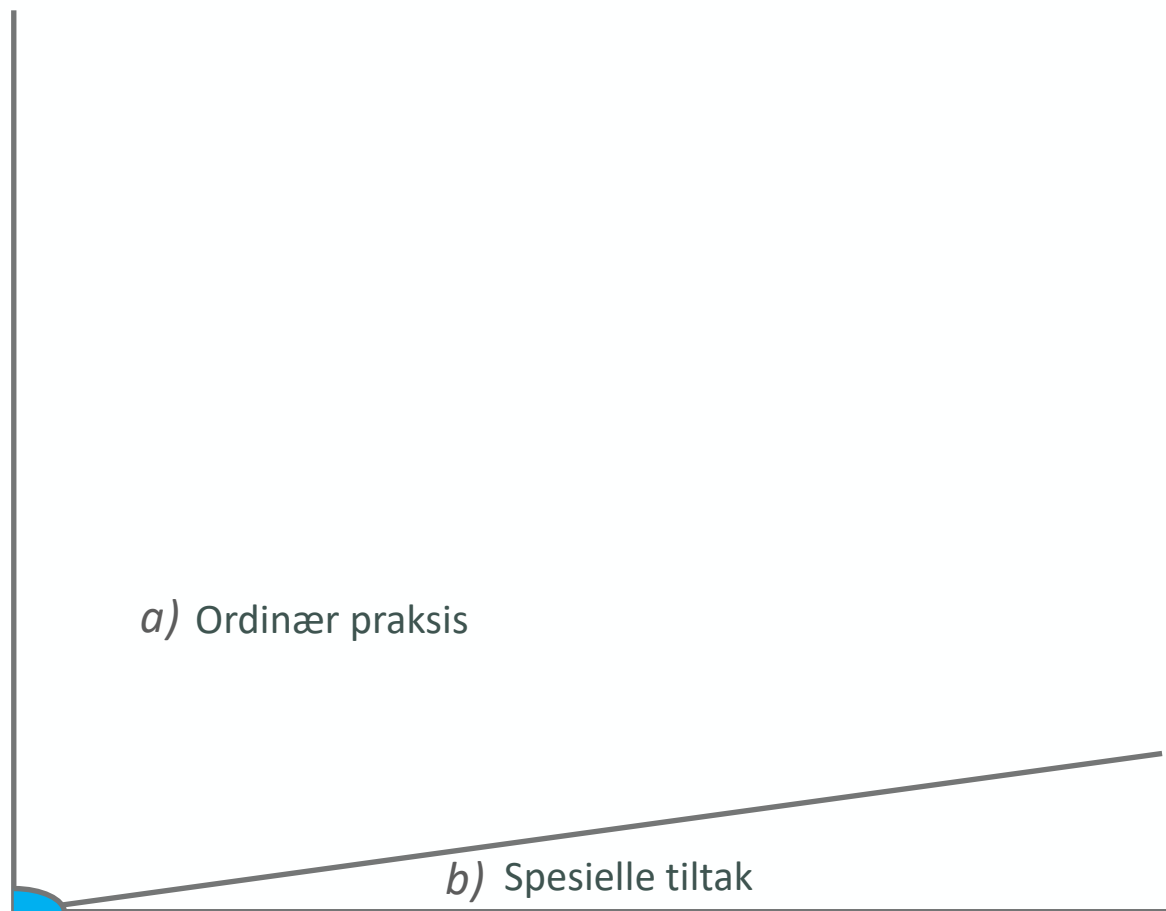
Sårbarhet som lærer

Griffin og Shevlin (2007) minner oss på viktigheten av å være klar over at lærere og andre ansatte i skolen er like sårbare som elevene når det kommer til tap av selvtillit dersom de opplever en vedvarende følelse av manglende mestring.

Fra inkludering til inkluderende praksis

- Et politisk skapt begrep (Takala et al., 2012)
- «Holdninger» til inkludering ser ut til å være mer positive jo lengre avstanden er til barnet (Avramidis & Norwich, 2002)
- Balansering av dilemma (Gidlund, 2018; Razer & Friedman 2013)

NLA
Høgskolen

Foto: Siv Dolmen

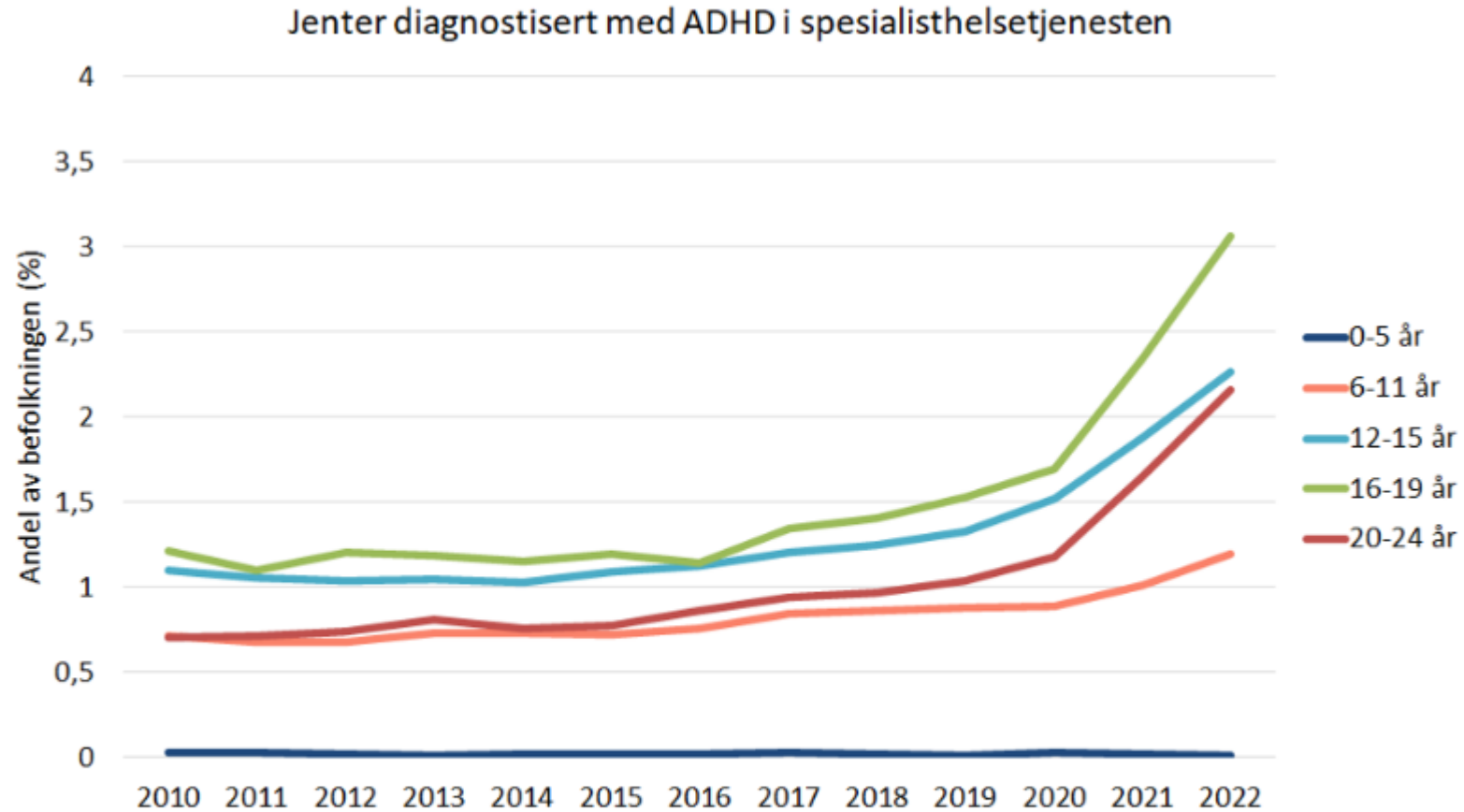
[Vis mer](#)

Elevene gjør det dårligere på nasjonale prøver i lesing og regning

Elevene gjør det dårligere i lesing på nasjonale prøver sammenlignet med i fjor. Forskjellen mellom gutter og jenter har også økt.

NLA
Høgskolen

Figur 9a. Andelen jenter (i prosent) i perioden 2010-2022 som var registrert med diagnosekode for ADHD (ICD-10-kode F90) i spesialisthelsetjenesten, etter kjønn og alderskategori. Datagrunnlag: Norsk pasientregister.

Overlege ved Haukeland sykehus, Maj-Britt Rocio Posserud. Foto: Privat

Klarer ikke å håndtere eksplosiv autismeøkning: – Har tatt helt av

Nå slår norske sykehus alarm.

Vold og trusler i skolen er langt mer omfattende enn tidligere kjent

På få år svarer dobbelt så mange lærere at de har vært utsatt for vold og trusler. Nå kaller kunnskapsministeren inn til krisemøte.

✉ Kjersti Nipen
Journalist

✉ Ingeborg Rygh Hjorth
Researcher

✉ Eline Johnsen Helleda
Journalist

✉ Trond Ludersen

NLA
Høgskolen

UTDANNINGSFORBUNDET
OAHPPOLIHTTU

[Startside](#) > [Lærerhverdagen](#) > [Podkasten Lærerrommet](#) > [Lærerrommet: Skolevegring, hvorfor økning?](#)

Lærerrommet: Skolevegring, hvorfor økning?

Stadig flere elever får ikke til å komme seg på skolen og skolevegring betegnes som et økende problem. Hvorfor er det slik?

Tekst [Vigdis Alver](#)

Det er mange forl
episode 98 med p

NLA
Høgskolen

[Ungdata](#) / [Nyheter](#) / Stress, press og psykiske plager blant unge

Stress, press og psykiske plager blant unge

De siste tiårene har stadig flere unge rapportert om psykiske helseplager. Hva sier NOVAs forskning om stress, press og psykiske plager blant unge i Norge?

Sterk økning: En bølge av psykiske problemer blant unge

Henvisningene til BUP har økt med 21 prosent. - Toppen av et isfjell. Stor risiko for at det kommer til å gå dårlig med mange barn og unge nå, sier overlege.

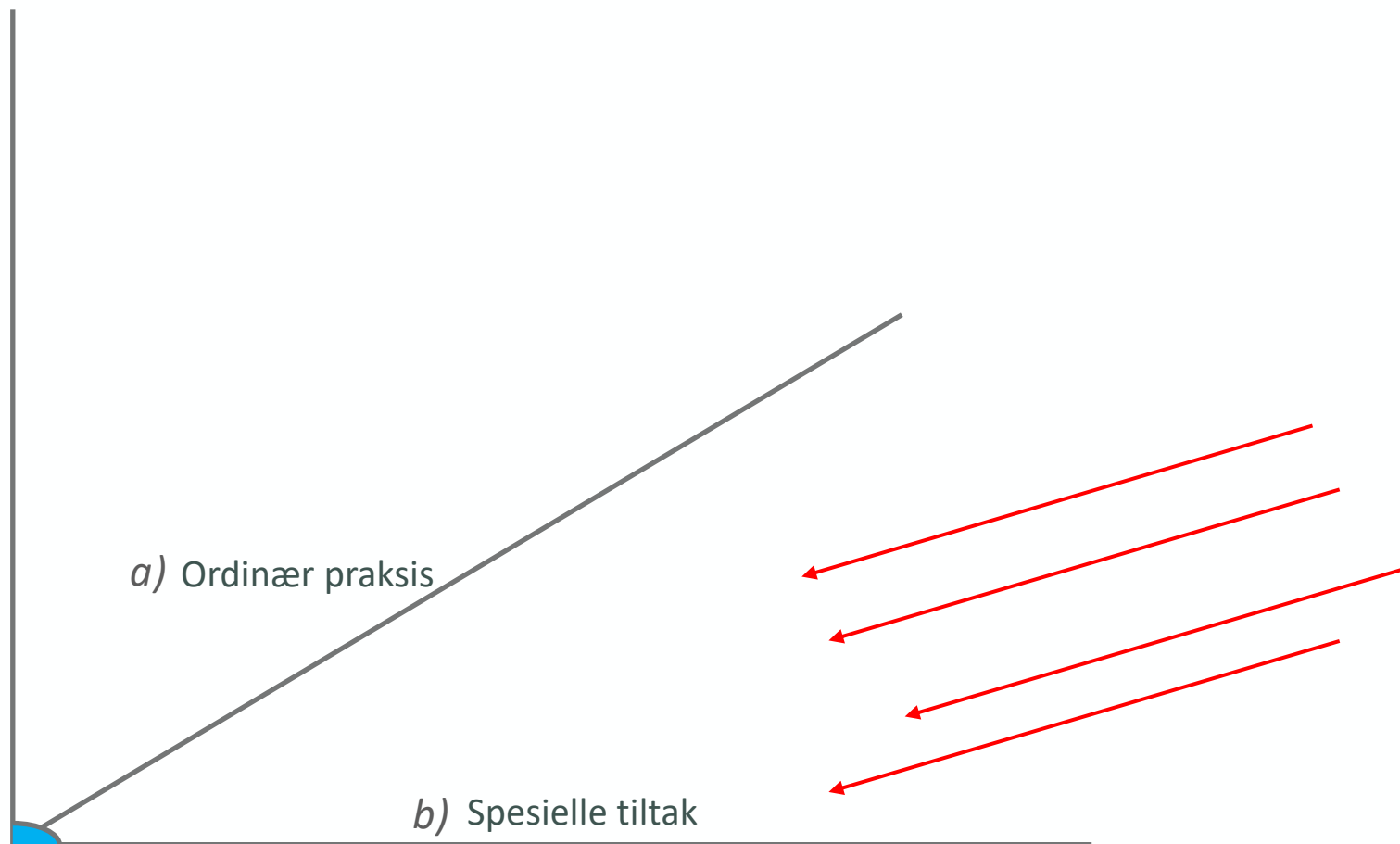

Rettighetssamfunnet

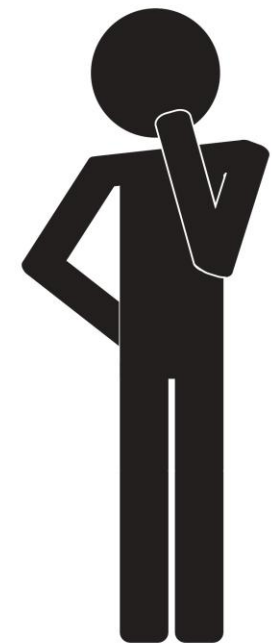
- § 12-2.Retten til eit trygt og godt skolemiljø
- § 11-1.Tilpassa opplæring
- § 11-3.Intensiv opplæring på 1. til 4. trinn
- § 11-6.Individuelt tilrettelagd opplæring
- § 10-1.Det beste for eleven
- § 10-2.Elevane sin rett til medverknad
- § 10-3.Samarbeid med foreldra
- § 10-4.Skoledemokratiet

(Over)troen på at verden utvikler seg til det bedre, bare vi får nok kontrollrutiner, regler og juridiske bestemmelser.

-
- *Sander håndterer ikke overganger*
 - *Oscar trenger variasjon og mulighet til å bevege seg*
 - *Jenny fungerer ikke i grupper*
 - *Ali tåler ikke vide oppgaver*
 - *Hanne kan ikke være i nærheten av Elise på grunn av en gammel §9a-sak*
 - *Jonas trenger at undervisningen er litt forenklet*
 - *Zuzanne mister motivasjonen dersom undervisningen blir for «lett»*
 - *Leander har avtale om å ta pause når han trenger det*
 - *Mens Emma er avhengig av struktur og forutsigbarhet*

Statped

HABU

RVTS

BUP

PPT

Statsforvalter

Helsesykepleier

Case

- Ca. 60% av elevene under kritisk grense i lesing
- Over landsgjennomsnittet enkeltvedtak
- 12 800 av tildelte 24 500 timer til enkeltvedtak
- Mye utfordrende atferd
- Mange elever med ulike diagnoser
- Økt bekymring for elever med stort skolefravær
- Stort skolefravær = manglende tilfredsstillende utbytte
- 20 dager = «omfattende fravær»
- 35 nye elever oppmeldt til PPT

Utfordringer

1. Lite fleksibilitet, kreativitet og variasjon i den ordinære praksisen
2. Mange barn og unge med «Særavtaler»
3. Det kollektive vi'et forsvinner
(Hvorfor skal jeg bry meg om at mine valg påvirker andre)
4. Må ha store vansker for å «bli sett» av de voksne
5. Lav motivasjon/manglende relasjoner
6. Systemet legger på en måte opp til at flere og flere trekkes inn i vinkel B
7. Utslitte voksne med kronisk dårlig samvittighet
8. Rop om mer ressurser og spisskompetanse
9. Kvaliteten på «det spesielle» blir laver – mangler både kompetanse og mottakerkapasitet
10. Opplevelse av at ingenting virker – tvert i mot
11. På ingen måte bærekraftig

(Øen, 2024)

«Pedagogikkens paradoksaleffekt?»

Pedagogikkens paradoksal effekt oppstår når effekten av et tiltak/innsats, gir den motsatte effekten av det som logisk og normalt kan forventes.

Diskusjon

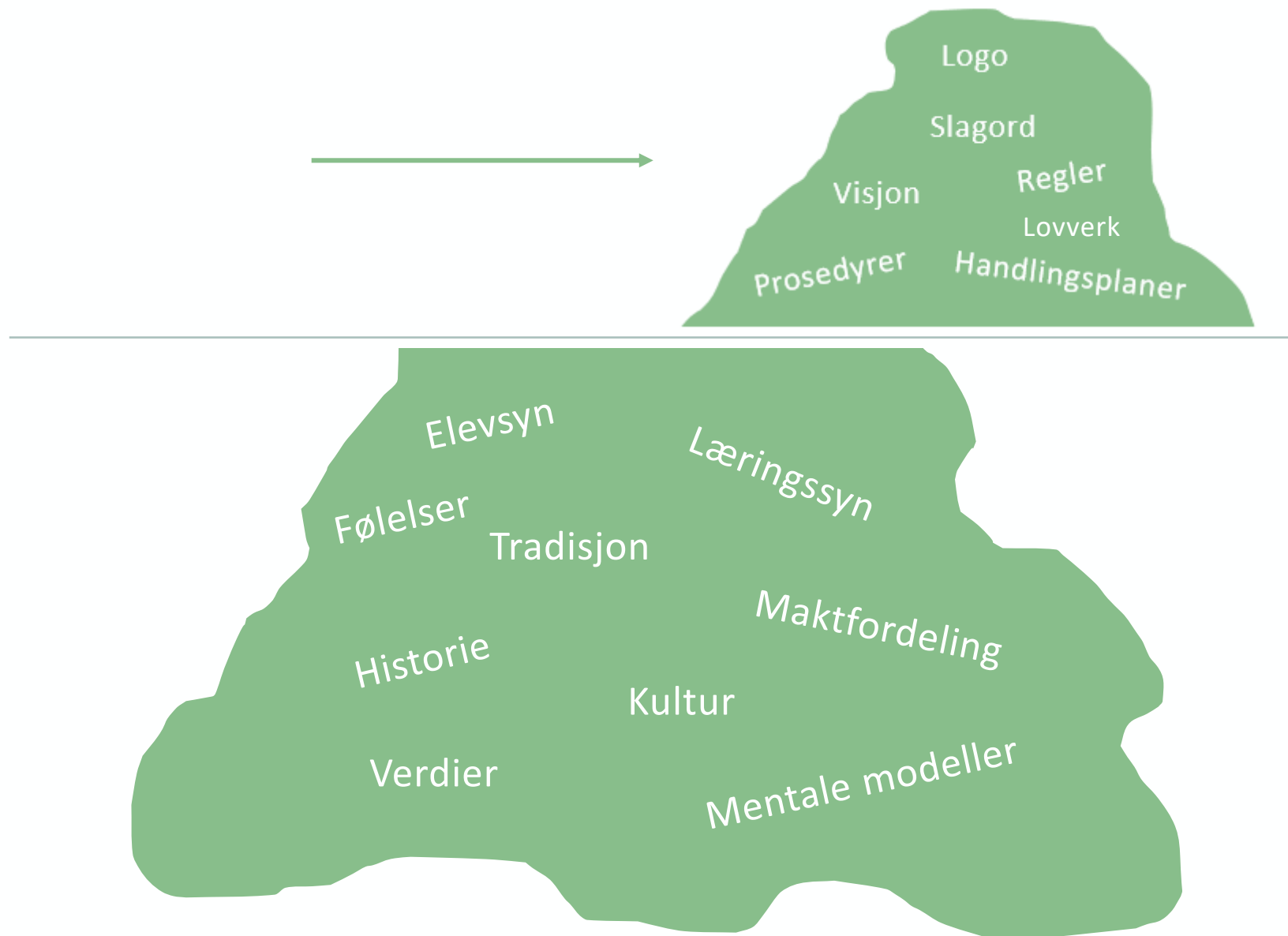
- Er bilde som her er tegnet opp gjenkjennelig?
- Hvordan er forholdet mellom vinkel A og vinkel B på din skole?
- Hvorfor tror dere forholdet på din skole er som det er?

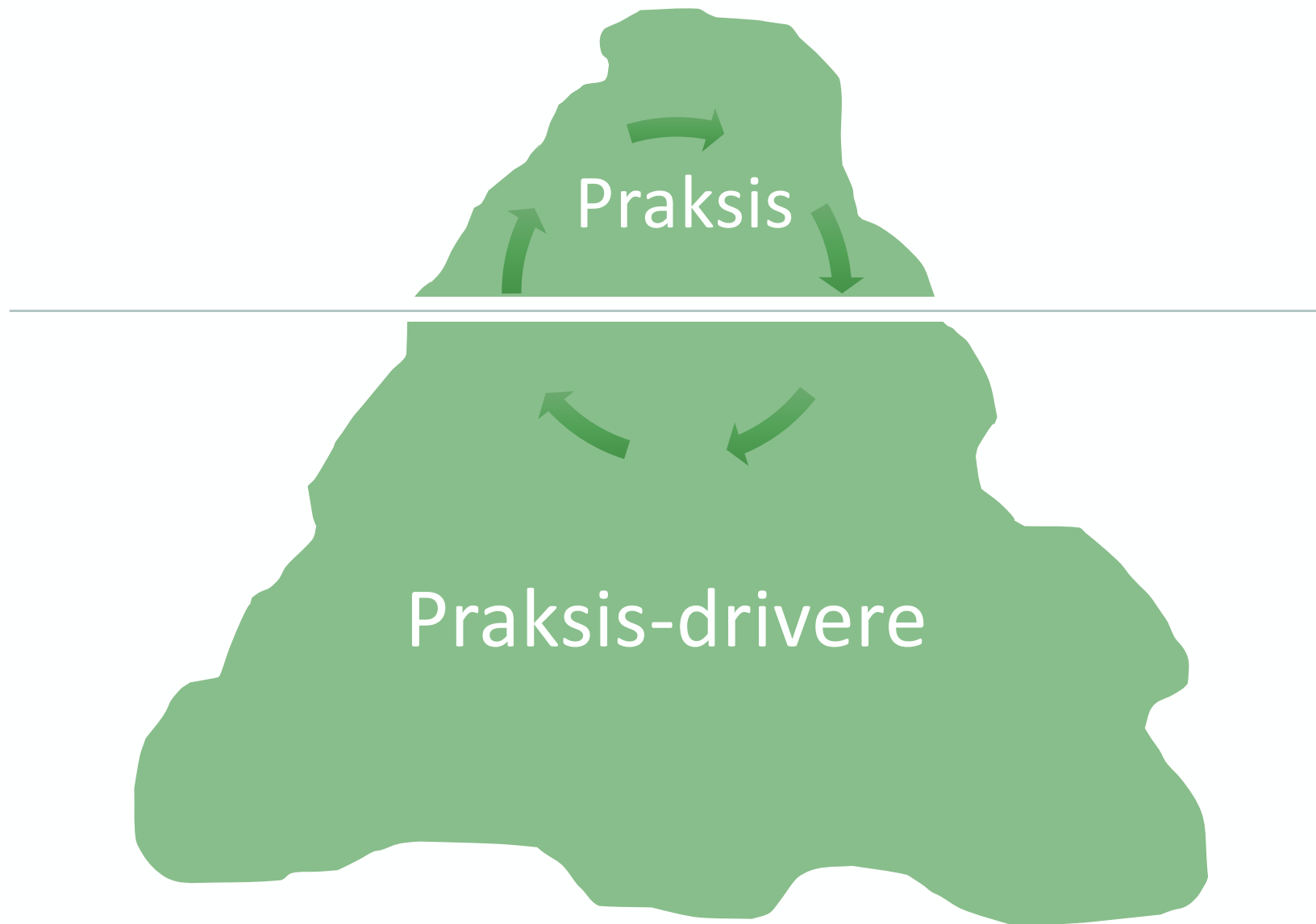

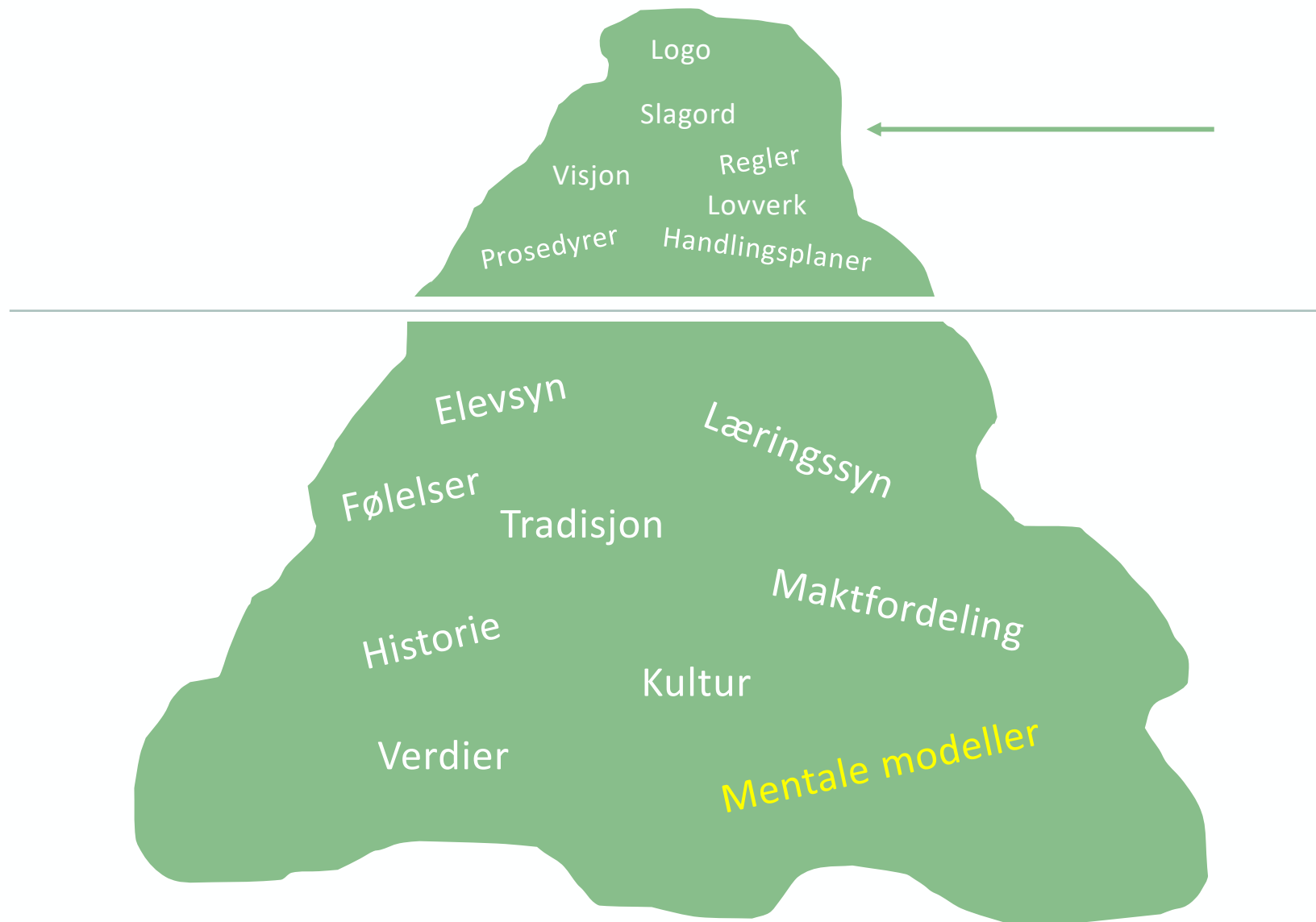
Kunnskapsoppsummeringer

- Mestringstro
- Spesialpedagogiske utdanning/opplæring
- Advarer mot en ensidig og tradisjonell spesialpedagogiske vanskeorientert tilnærming
- Kan utvikle seg en tanke om at inkludering forutsetter ekspertkompetanse
- Mister troen på egen kompetanse og ferdigheter, og vegrer seg for å møte mangfoldet
- Outsourcing
- Profesjonsfaglig samarbeid innad, og i samarbeid med eksterne støttespillere
- Kritiske diskusjoner som utforsker og utfordrer tradisjonell pedagogisk tenkning og praksis.

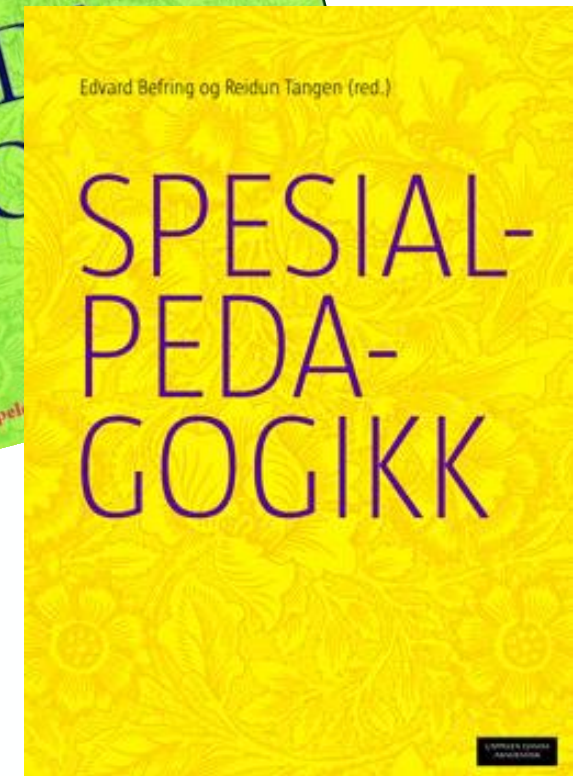

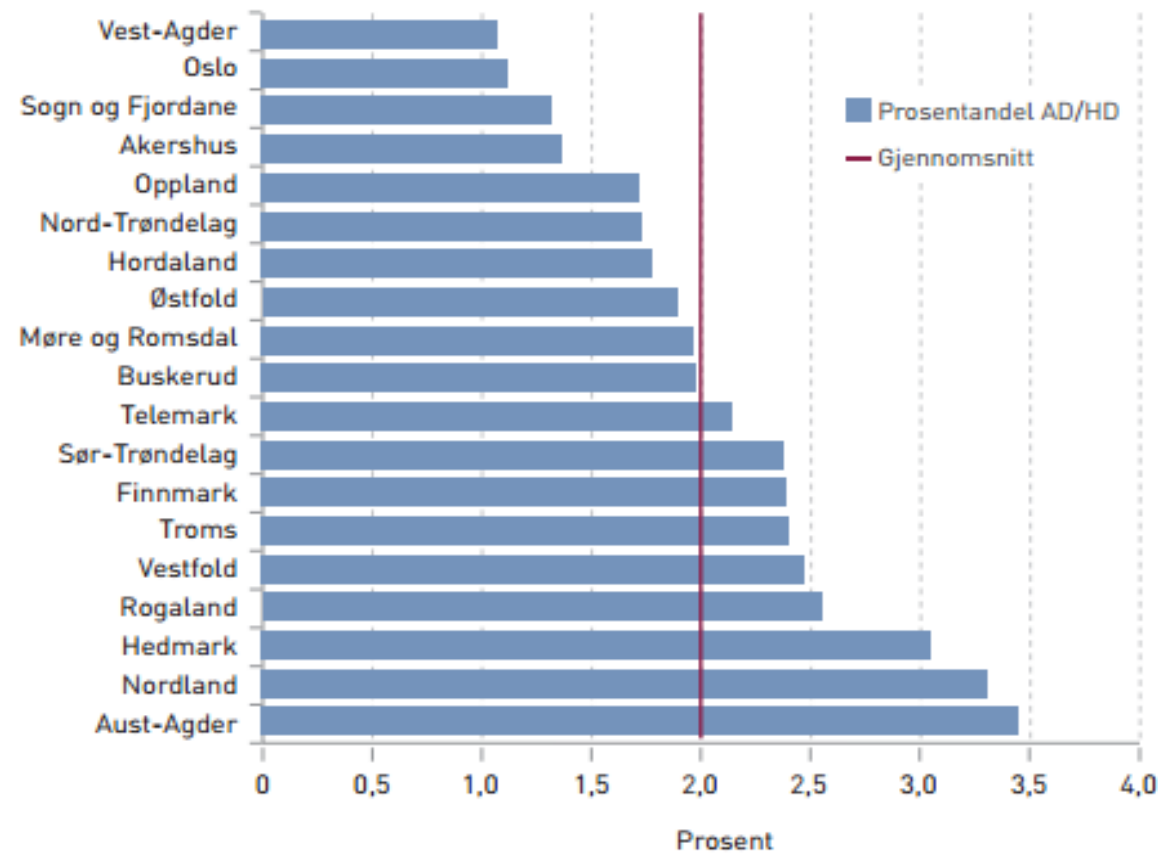
Spesialpedagogikken

«Spesialpedagogikkens overordnende mål er å bidra til livskvalitet, læring og personlig utvikling for funksjonshemmede barn, unge, voksne og eldre. Funksjonshemmedes behov, rettigheter og muligheter er spesialpedagogikkens legitimasjonsgrunnlag» (Befring og Tangen 2001, s. 13)

«Spesialpedagogikkens overordnede mål er å fremme gode lærings, utviklings- og livsvilkår for barn, unge og voksne som av ulike grunner møter- eller er i betydelig risiko for å møte funksjonshemmende vansker og barrierer i sin utvikling, læring og livsutfoldelse. » (Tangen 2014, s. 17)

Figur 2 Fylkesvis forekomst av AD/HD i 2008–11 hos barn i alderen 6–12 år (AD/HD registrert som hoved- eller tilleggstilstand én eller flere ganger i løpet av perioden)

Det store ADHD-lotteriet

Om barnet ditt får ADHD-diagnosen avhenger av hvor i landet dere bor. Forskjellen ligger i hodene til legene og psykologene, ikke i hodet til barna.

Vi mangler faktisk forskning som undersøker om medisinerer kan hjelpe unge på lengre sikt, altså om slik behandling kan bedre skoleprestasjoner, redusere kriminalitet, ulykker, selvmord og så videre, skriver kronikkforfatterne.

FOTO: GORODENKOFF / SHUTTERSTOCK

[Arnstein Mykletun](#)

Professor Haukeland
Universitetssykehus

[Anne Halmøy](#)

Overlege Haukeland
Universitetssykehus

[Ingvar Bjelland](#)

Klinikkoverlege Haukeland
Universitetssykehus

Publisert 3. feb. 2023 kl. 06:06

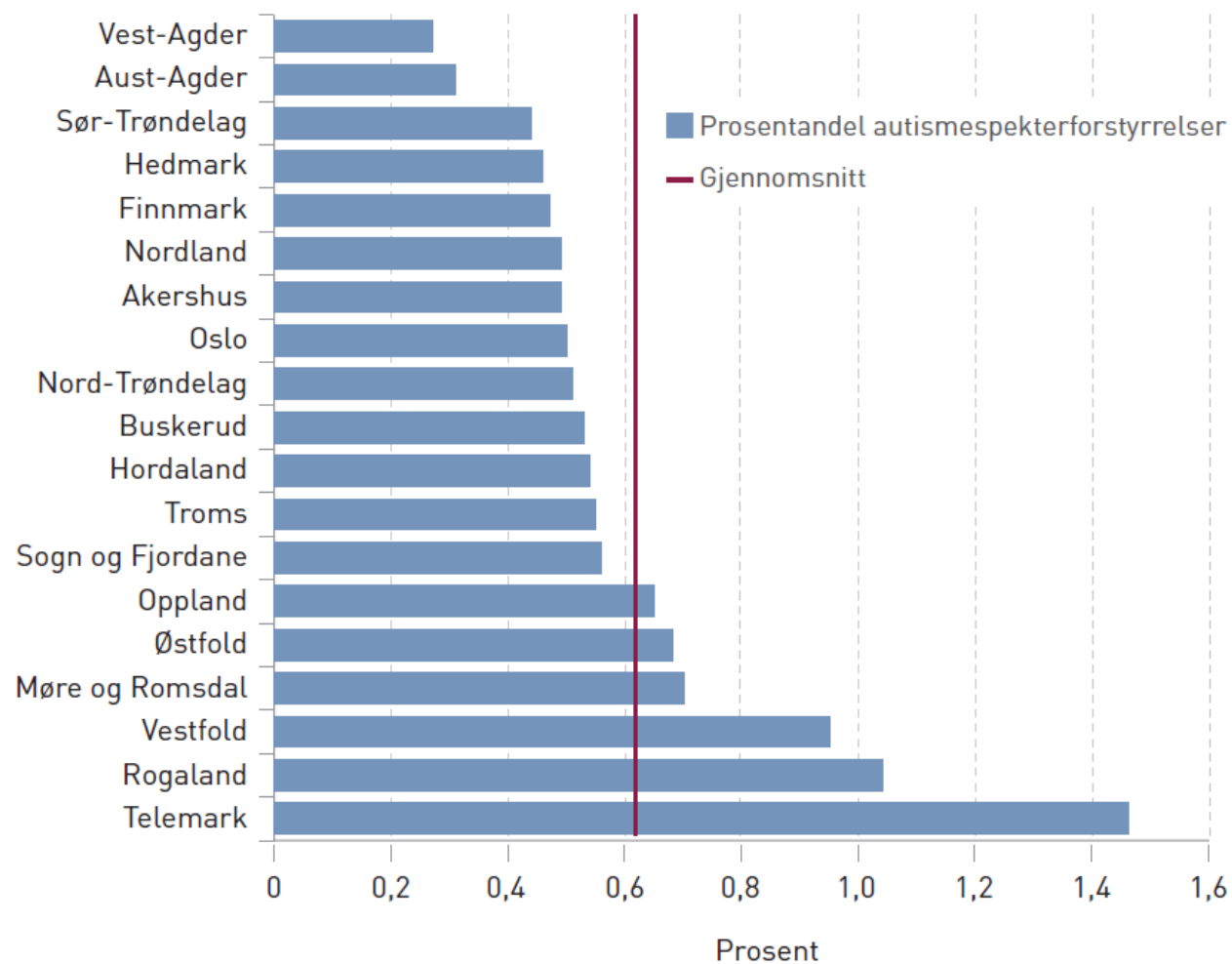
Artikkelen er mer enn ett
år gammel.

I en fersk studie fant vi at forekomsten av ADHD-diagnose mellom BUPer (Barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker) i Norge varierer med nesten 1000 prosent.

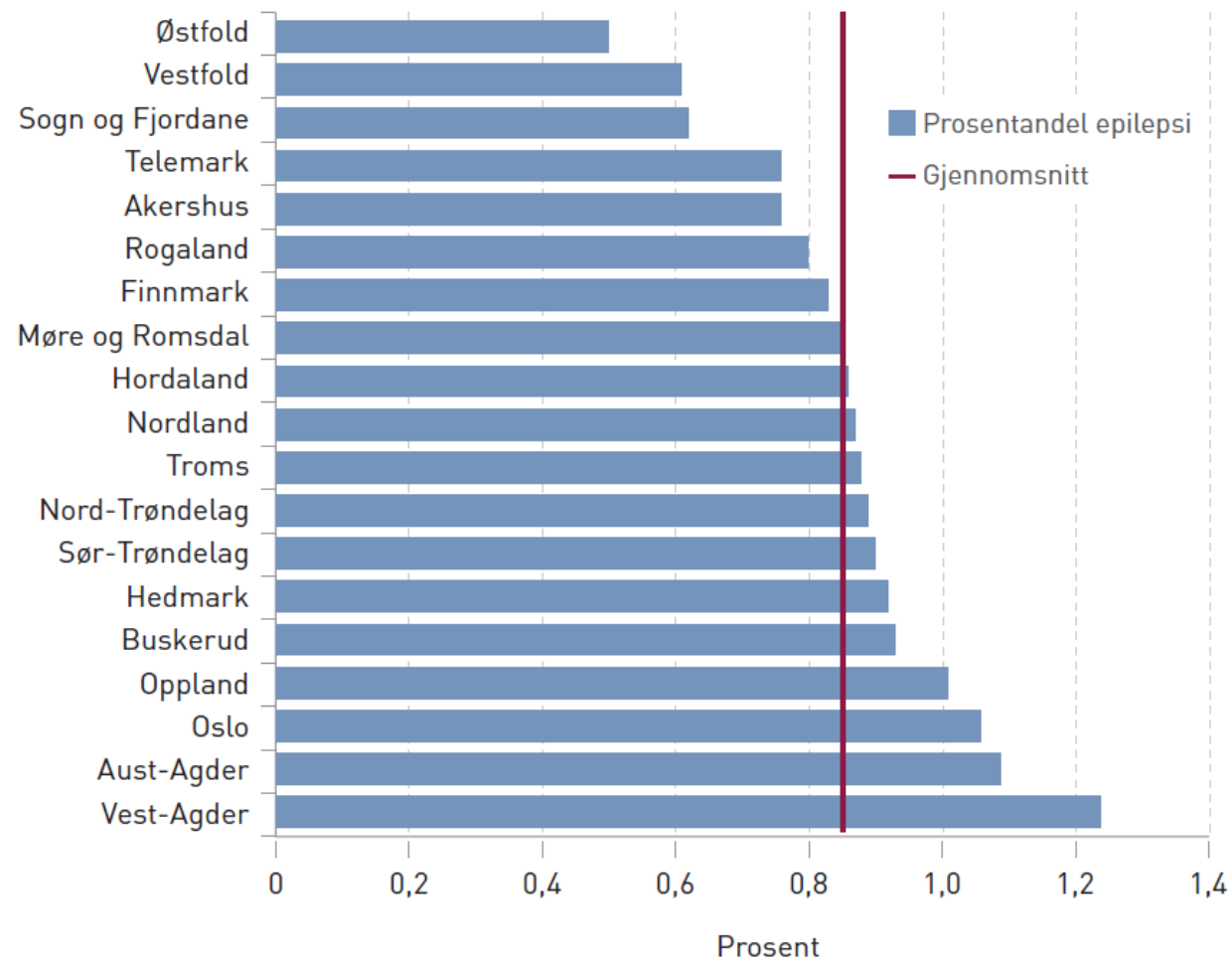
Send oss din
utring

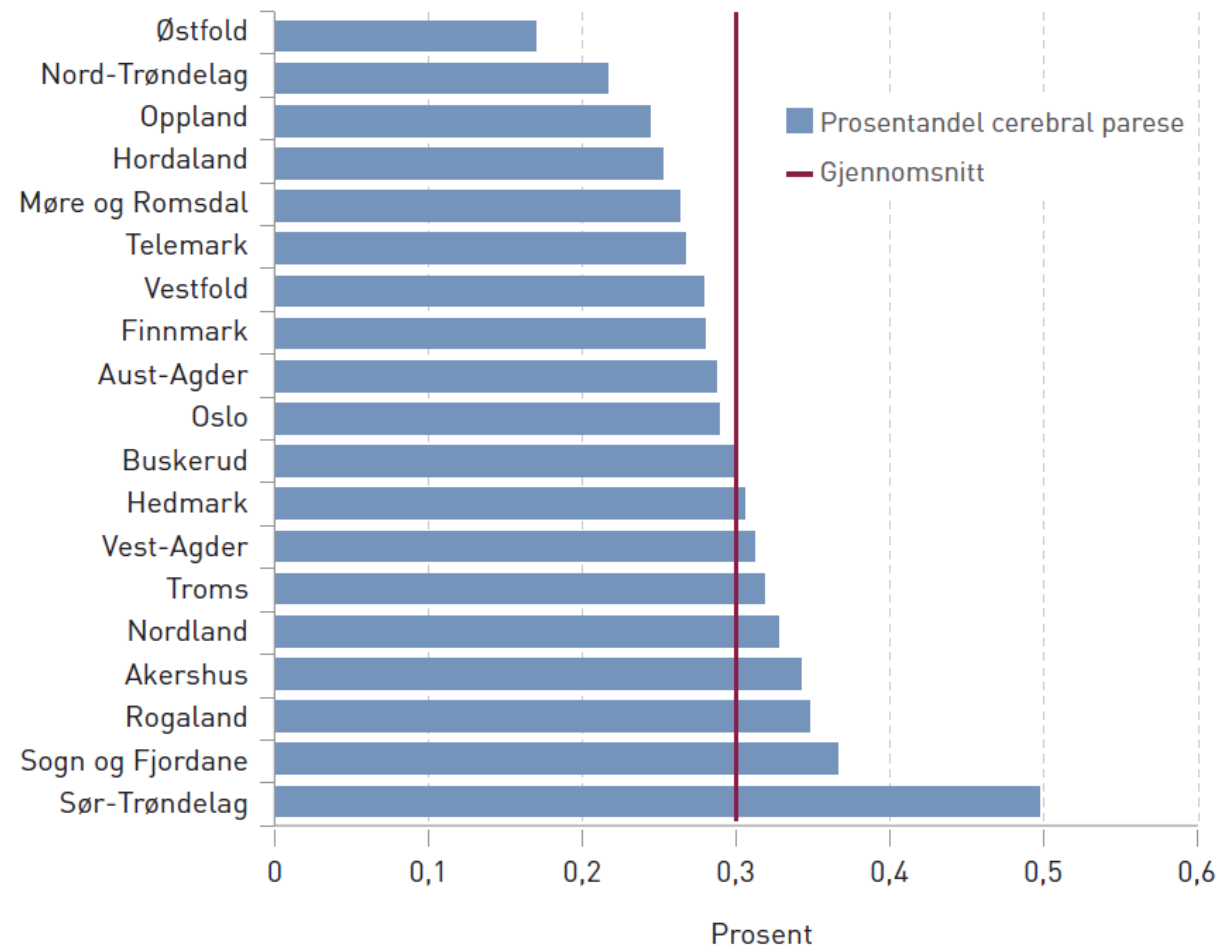
NLA
Høgskolen

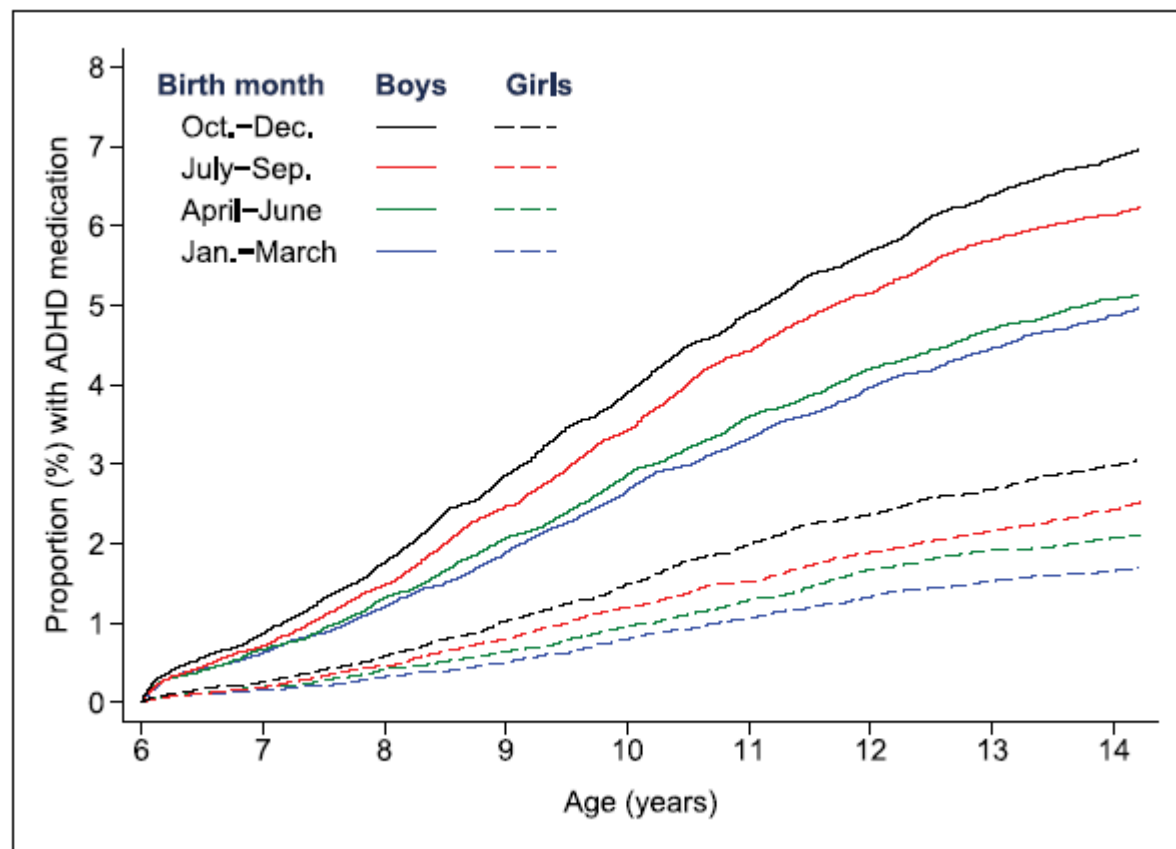
Figur 1 Fylkesvis forekomst av autismspekterforstyrrelse i 2008–11 hos barn i alderen 6–12 år (autismspekterforstyrrelse registrert som hoved- eller tilleggstilstand én eller flere ganger i løpet av perioden)

Figur 3 Fylkesvis forekomst av epilepsi i 2008–11 hos barn i alderen 6–12 år (epilepsi registrert som hoved- eller tilleggstilstand én eller flere ganger i løpet av perioden)

Figur 4 Fylkesvis forekomst av cerebral parese i 2008–2011 hos barn i alderen 6–12 år (cerebral parese registrert som hoved- eller tilleggstilstand én eller flere ganger i løpet av perioden)

Karlstad et al., (2017), *Scandinavian Journal of Public Health*, 2017; 45: 343–349

Skolebarn født sent på året trengte mye mer hjelp

Halvparten av alle førsteklassinger som henvises til pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) i Tønsberg, er født sent på året. Ingen er født de tre første månedene i året. Nå tar kommunen grep.

FRA ANDRE TIDSSKRIFTER

Yngst i klassen, mer deprimert?

ARTIKKEL

LITTERATUR

KOMMENTARER (0)

Lise Skogstad Loftsgaard Om forfatteren

Er det en sammenheng mellom alder i årskullet og psykisk lidelse? En ny studie fra USA tyder på det.

Publisert: 6. november 2019
Utgave 17, 19. november 2019

Tidsskr Nor Legeforen 2019
doi: 10.4045/tidsskr.19.0655

 PlumX Metrics

PDF

SKRIV UT

FÅR BARN FØDT SENT PÅ ÅRET OFTERE YTELSE FRA NAV?

Av Ivar Lima og Ingunn Helde¹

Sammendrag

En rekke studier viser at de yngste barna i en skoleklasse har større risiko for å få en ADHD-diagnose enn de eldste barna. Særlig når en sammenligner gutter født i fjerde kvartal med gutter født i første kvartal er denne tendensen markant. Dette blir ofte antatt å ha sammenheng med at de yngste barna i gjennomsnitt er mindre modne i forhold til eldre barn i samme skoleklasse.

I denne artikkelen undersøker vi om mottak av hjelpestønad for barn, og mottak av arbeidsavklaringspenger (AAP) eller uføretrygd senere i livet påvirkes av når på året man er født.

Vi finner at barn født sent på året har betydelig høyere risiko for å motta hjelpestønad enn barn født tidlig på året. Sammenhengen er sterkest blant gutter. Det er ingen sammenheng mellom fødselsmåned og mottak av hjelpestønad for barn i alderen 0-5 år blant gutter, mens vi finner en svak sammenheng blant jenter. For begge kjønn er det likevel slik at forskjellen i all hovedsak oppstår etter skolestart. Dette gir støtte til antakelsen om at sammenhengen handler om å være yngst i en skoleklasse. Blant de som er født sent på året er det langt flere som har ADHD-diagnoser, og det forklarer nesten hele forskjellen i mottak av hjelpestønad sammenlignet med de født tidlig på året.

Vi finner en tendens til at de som er født i november og desember oftere mottar uføretrygd i 20-årsalderen sammenlignet med de som er født i januar. Blant jenter er det for eksempel 0,2 prosentpoeng flere mottakere av uføretrygd blant de født i desember sammenlignet med de født i januar. Denne sammenhengen er svakere enn den vi så for mottak av hjelpestønad, men særlig

Så tidlig kan ADHD oppdages

- ⓕ Mistanke om diagnosen er den vanligste årsaken til at barn og unge henvises til psykisk helsevern, ifølge Helsedirektoratet. ADHD-Norge mener tidlig oppdagelse er viktig.

Sist oppdatert: 05.02.2022

Det anslås at tre til fem prosent av barn under 18 år har ADHD. Tallet tilsvarer i snitt ett barn i hver skoleklasse i landet.

– Problemene kommer som oftest til syne i tidlig skolealder, noe som fører til at foreldrene til barnet oppsøker profesjonell hjelp og utredning. Det hender man ser ADHD-symptomer enda tidligere, men slike tilfeller er det knyttet mer usikkerhet til, sier professor Jan Haavik ved Universitetet i Bergen, som har forsket på ADHD i 20 år.

Jo nærmere skolealder barnet er, jo mer sikker vil en diagnose være, ifølge professoren.

– Hjernen og atferden modnes i denne tiden, men det er individuelle forskjeller innen modningshastighet.

De vanligste tegnene

Jan Haavik. Foto: Melanie Burford

TIDSSKRIFT FOR NORSK PSYKOLOGFORENING

PSYKOLOGI

[TIDLIGERE UTGAVER](#) | [ABONNEMENT OG LØSSALG](#) | [STILLINGSANNONSER](#) | [FOR ANNONSØRER](#) | [SKRIV FOR OSS](#) | [OM OSS](#) | [ENGLISH](#)

Du er her: [Psykologtidsskriftet](#) ▶ [Utgave 9-2017](#) ▶ [Artikkel](#)

Fagessay

 Skriv ut Last ned PDF Kjøp denne utgaven Del

Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 54, nummer 9, 2017, side 834-843

Lesevansker

Oppsummering av ny forskning

Tekst Jan Erik Klinkenberg

Kontakt jekli@frisurf.no

Spesialist i klinisk psykologi

Vi kan med rimelig sikkerhet predikere hvem som er i risiko for å utvikle lese- og skrivevansker før og ved skolestart. Det finnes også evidensbaserte, virksomme tiltak som er både tids- og kostnadseffektive. Skoler og fagfolk må ta dette på alvor.

[PSYKOLOGFORENINGEN](#)

[LOGG INN](#)

Søk Søk på tittel, tema, forfatter, dato eller fritekst

Start søk her

søk

Avansert søk

Finn Bla deg fram til det du leter etter

Arbeid, organisasjon og ledelse • Fag, kultur og historie • Familie, barn og samliv • Klinisk psykologi • Kognitiv psykologi • Nevropsykologi og biologisk psykologi • Oppvekst, skole og utdanning • Personlighet og identitet • Psykologi og helse • Samfunns- og sosialpsykologi • Utviklingspsykologi

NLA
Høgskolen

§ 11-3. *Intensiv opplæring på 1. til 4. trinn*

På 1. til 4. trinn skal kommunen sørge for at elevar som står i fare for ikkje å ha forventa progresjon i lesing, skriving eller rekning, raskt får eigna intensiv opplæring. Dersom det er best for eleven, kan den intensive opplæringa i ein kort periode givast som eineundervisning.

Kapittel 2

«Kom som du er, og bli som oss?» 38

Sven Nilsen

Innledning. 38

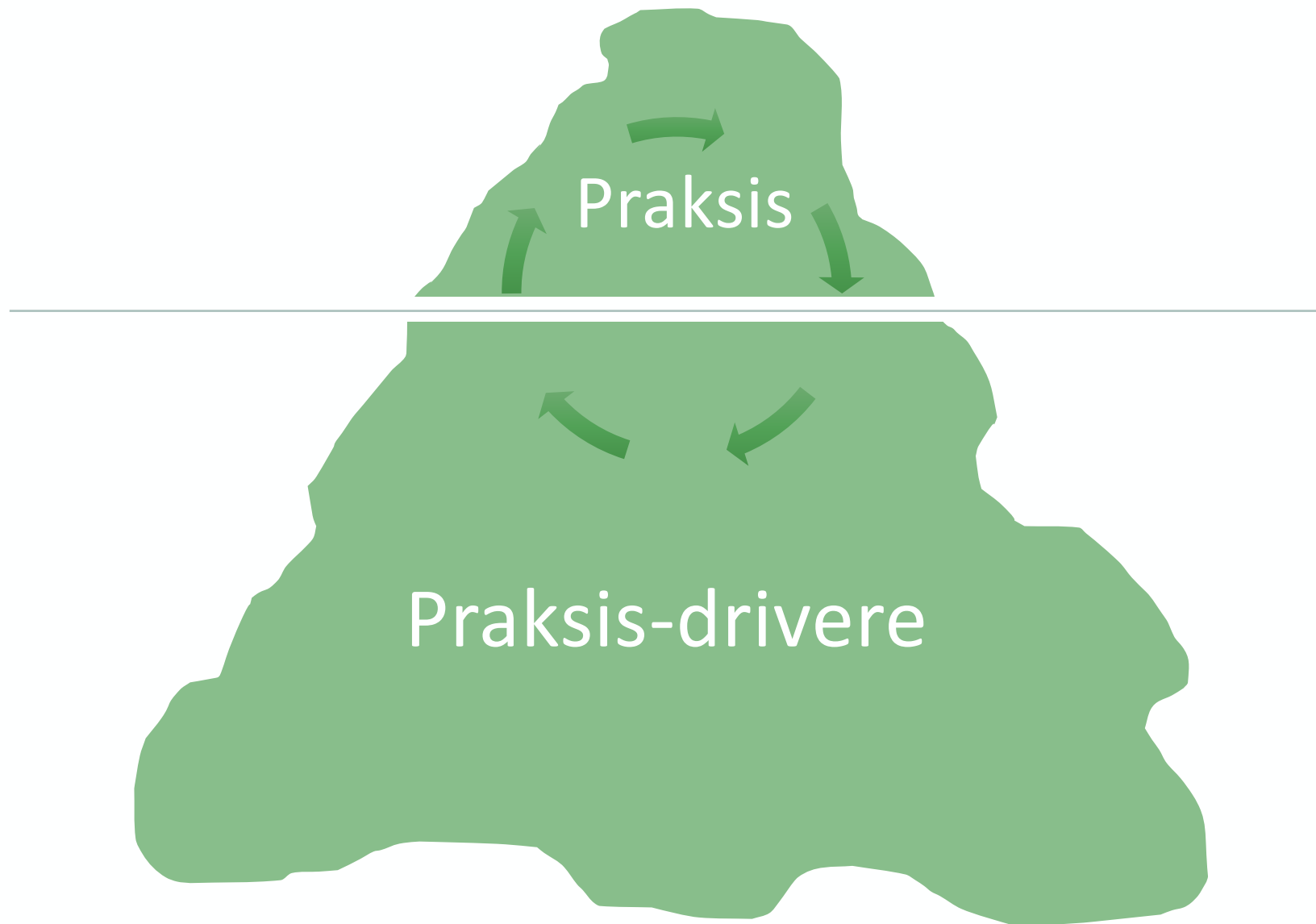
Bakgrunn 39

Fellesskolen og spenningen mellom fellesskap
og tilpasning, likhet og likeverd 39

Fellesskap – møte mangfold med «det samme»? 40

- 2000 → Slutten av 2. klasse
- 2007 → Slutten av 1. klasse
- 2020 → Til jul i 1. klasse
- 2030 → ?????

Fagartikkel

Inkluderende praksis i møte med utfordrende atferd

Den store forskjellen mellom skoler som lykkes, og de som mislykkes med inkludering, har ingen ting med elevsammensetningen å gjøre. Det handler om hvordan de ansatte på skolen tenker og snakker.

Forfatter [Kristian Øen](#)

Publisert 13.10.2022

Hentet fra [Bedre skole](#) 4/2021

Tema

[Atferd](#)

[Oppvekst og levekår](#)

[Klasseledelse](#)

Livsløgner

I et av de mest kjente sitatene fra Ibsens «Villanden» heter det at "*Tar De livsløgneren fra et gjennomsnittsmenneske, tar De selve lykken fra ham med det samme*". Livsløgner kan nettopp forstås som forklaringsmodeller som beskytter vårt selvverd som mennesker. Problemet med slike livsløgner er likevel at de ofte er en illusjon eller et selvbedrag som står i veien for å utforske andre forklaringsmodeller. Å bli bevisst et slikt selvbedrag kan likevel være smertefullt og krevende å gå inn i.

(Øen, 2026)

